

Pieśń X (Kto mi dał skrzydła, kto mię odział pióry...)

JAN KOCHANOWSKI

PIEŚNI, KSIĘGI PIERWSZE

Pieśń X¹²

Kto mi dał skrzydła, kto mię odział pióry³
I tak wysoko postawił, że z góry
Wszystek świat widzę, a sam, jako trzeba,
Tykam się nieba?

To li jest ogień on nieugaszony
Złotego słońca, które, nieskończony
Bieg bieżąc, wrotne⁴ od początku świata
Prowadzi lata?

To li jest on krąg odmiennej światłości⁵,
Wódz gwiazd różlicznych i sprawca żyzności⁶?
Słyszę głos wdzięczny; prze Bóg, a na jawi,
Czy mię sen bawi⁷?

Tu, widzę, ani ciemne mgły dochodzą,
Ani śnieg, ani zimne grady szkodzą;
Wieczna pogoda, dzień na wszystkie strony
Trwa nieskończony.

Godne pałace Twojej wielmożności,
Panie, a jakiej cnota dostojności,
Widzę na oko, bowiem wedle Ciebie
Ma miejsce w niebie.

Kto by cię nie znał, Lechu Słowianinie⁸,
Któryś napierwej zasiadł w tej krainie
I opanował męstwem swoim mocne
Brzegi północne?

Kroka⁹ patrz, jako siedząc tak wysoko,
Przed się ku miastu swemu skłania oko;
Wandę wydawa ubiór, bo z postawy
Zda się mąż prawy.

¹Ks. 1, Pieśń X — początek pieśni jest parafrazą ody Horacego (Carmina II 20) noszącej tytuł *Ad Maecenatem (Do Mecenas)*; parafraza całości — Ks. 2, Pieśń XXIII; por. też Carmina I 12. [przypis redakcyjny]

²W przypisach gwiazdką oznaczono wyrazy, które są używane do dziś, ale których znaczenie w *Pieśniach* jest odmienne od znaczenia obecnego. [przypis edytorski]

³odziać pióry — pokryć piórami. [przypis redakcyjny]

⁴wrotny — wracający. [przypis redakcyjny]

⁵krąg odmiennej światłości — przen. księżyc. [przypis redakcyjny]

⁶sprawca żyzności — Diana, bogini księżycy, była też boginią płodności i urodzaju. [przypis redakcyjny]

⁷prze Bóg, a na jawi, / Czy mię sen bawi? (starop.) — na Boga, czy to jawa, czy też zwodzi mnie sen? [przypis redakcyjny]

⁸Lech Słowianin — nawiązanie do legendarnego władcy Polski umieszczonego tu w niebie. [przypis redakcyjny]

⁹Krok — Krak, Krakus, legendarny założyciel Krakowa. [przypis redakcyjny]

Tu i fortelny Przemysł¹⁰ jest wniesiony,
I ten, co dostał trefunkiem korony¹¹,
Dożrawszy zdrady, gdzie koń prędkonogi
 Biegł zawód drogi¹².

Bóg fałszu nie chce; a jako miłuje
Sprawiedliwego, Piast i dziś to czuje,
Bo mieszka w niebie, a jego cne plemię
 Rządziło ziemię.

Zemowit¹³ stoi wedla ojca prawie,
Z drugimi równo: ty wysszej, Miecławie¹⁴,
Którego sprawą chrześcijański zakon¹⁵
 Podan Polakom.

Tuż po nim widzę mężne Bolesławy¹⁶,
Prze których dzielność i stateczne sprawy
Polska szeroko swych granic pomknęła
 I serce wzięła¹⁷.

W teźże jest liczbie on zakonnik święty¹⁸,
Z cieniów klasztornych na królestwo wzięty.
Są dwa Leszczkowie¹⁹; jest król wzrostem mały,
 Ale mąż śmiały²⁰.

Widzę Jagiella i dwu Kazimierzu²¹
Dobrych tak w boju, jako i w przymierzu;
Widzę i ciebie, gwiaździe równym prawie,
 Cny Władysławie²².

Tu też jest Olbracht; król serca wielkiego;
Tuż z Aleksandrem Sygmunt²³, za którego
Polska zakwitła, a po długim boju
 Wytchła w pokoju.

Szlachetne dusze, które swej dzielności
Macie zapłatę niebieskie radości,
Życzcie ojczyźnie, aby wam rodziła
 Podobnych siła.

¹⁰*fortelny Przemysł* — przebiegły Przemysław (Lestko I), przedhistoryczny polski książę, według legendy pokonał wojska Aleksandra Wielkiego umieszczając na drzewach malowane tarcze, ku którym zwabił żołnierzy wroga. [przypis redakcyjny]

¹¹*ten, co dostał trefunkiem korony* — Lestko II wygrał wyścig jeździecki po koronę, mimo że jego przeciwnik wyłożył trasę biegu żelaznymi kołcami. [przypis redakcyjny]

¹²*Biegł zawód drogi* — biegł w zawody o cenną (drogą) rzecz. [przypis redakcyjny]

¹³Zemowit — Siemowit, syn Piasta, legendarnego założyciela dynastii. [przypis redakcyjny]

¹⁴Miecław — chodzi o Mieszka I. [przypis redakcyjny]

¹⁵zakon (daw.) — prawo. [przypis redakcyjny]

¹⁶*mężne Bolesławy* — chodzi o Bolesława Chrobrego i Krzywoustego, może również Śmiałego. [przypis redakcyjny]

¹⁷*serce wzięła* — nabrała serca, odwagi. [przypis redakcyjny]

¹⁸*zakonnik święty* — Kazimierz I Odnowiciel, zwany też Mnichem. [przypis redakcyjny]

¹⁹*dwa Leszczkowie* — dwóch Leszków: Leszek Biały i Leszek Czarny. [przypis redakcyjny]

²⁰*król wzrostem mały* — Władysław Łokietek. [przypis redakcyjny]

²¹*dwu Kazimierzu* (daw. forma B.) — dwóch Kazimierz: Kazimierza Wielkiego i Kazimierza Jagiellończyka. [przypis redakcyjny]

²²Władysław — chodzi o Władysława Warneńczyka. [przypis redakcyjny]

²³Sygmunt — Zygmunt (Zygmunt I Stary). [przypis redakcyjny]

A ten, co po was²⁴ dziś państwo sprawuje,
Niechaj fortunnie i zdrów nam panuje;
A zwierzonego nie wzdawa opieku²⁵,
Aż pełen wieku!

²⁴*ten, co po was* — następca tronu, Zygmunt II August. [przypis redakcyjny]

²⁵*Niechaj (...) zwierzonego nie wzdawa opieku* — niech nie oddaje powierzonyj mu odpowiedzialności. [przypis redakcyjny]

Wszystkie zasoby Wolnych Lektur możesz swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać pod warunkiem zachowania warunków licencji i zgodnie z *Zasadami wykorzystania Wolnych Lektur*.

Ten utwór jest w domenie publicznej.

Wszystkie materiały dodatkowe (przypisy, motywy literackie) są udostępnione na *Licencji Wolnej Sztuki 1.3*. Fundacja Wolne Lektury zastrzega sobie prawa do wydania krytycznego zgodnie z art. Art.99(2) Ustawy o prawach autorskich i prawach pokrewnych. Wykorzystując zasoby z Wolnych Lektur, należy pamiętać o zapisach licencji oraz zasadach, które spisaliśmy w *Zasadach wykorzystania Wolnych Lektur*. Zapoznaj się z nimi, zanim udostępnisz dalej nasze książki.

E-book można pobrać ze strony: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/piesni-ksiegi-pierwsze-piesn-x>

Tekst opracowany na podstawie: *Pieśni Jana Kochanowskiego księgi dwoje*, Drukarnia Łazarzowa, Kraków, 1586

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Bibliotekę Narodową z egzemplarza pochodzącego ze zbiorów BN.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Sekuła, Olga Sutkowska, Piotr Wilczek.

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Wolne Lektury – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przeznacz 1,5% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Wolne Lektury, KRS 0000070056.

Wspieraj Wolne Lektury i pomóż nam rozwijać bibliotekę.

Przeznacz darowiznę na konto: [szczegóły na stronie Fundacji](#).